

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-42>

УДК 338.43:658

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЛАНОК ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

FORMATION OF INFRASTRUCTURE LINKS OF THE FOOD SYSTEM IN MODERN CONDITIONS

Осипенко Богдан Романович

аспірант,

Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8993-1543>**Osyenko Bohdan**

Bila Tserkva National Agrarian University

У статті обґрунтовано роль та значення інфраструктурного забезпечення ефективного функціонування продовольчої системи в сучасних умовах, заходи орієнтовані на забезпечення її виробничих інфраструктурних. Запропоновано використовувати інституційний підхід до визначення інфраструктура продовольчої системи. Визначено, що інфраструктура продовольчої системи – це сукупність інститутів та інституцій, які в результаті свого функціонування та взаємодії покликані регулювати та забезпечувати населення країни харчовими продуктами. Встановлено, що основними інститутами інфраструктури формування продовольчої системи є фінансово-кредитний, державно-правовий, ринково-організаційний, освітньо-консультаційний, виробничо-технічний, транспортно-логістичний. Визначено роль інститутів інфраструктури у зростанні ефективності функціонування продовольчої системи та основні проблеми їх функціонування в Україні.

Ключові слова: продовольча система, інфраструктурні об'єкти, продовольча продукція, інституціональний порядок, ринкова інфраструктура, соціальна інфраструктура, інвестиції.

The article substantiates the role and importance of infrastructural support for the effective functioning of the food system in modern conditions, measures are focused on ensuring the production infrastructure facilities of the food system. It is proposed to use an institutional approach to defining the infrastructure of the food system. It is determined that the infrastructure of the food system is a set of institutions and institutions that, as a result of their functioning and interaction, are designed to regulate and provide the population of the country with food products. It is established that the main institutions of the infrastructure of the food system are financial and credit, state and legal, market and organizational, educational and consulting, production and technical, transport and logistics. The role of infrastructure institutions in increasing the efficiency of the functioning of the food system and the main problems of their functioning in Ukraine are determined. It is concluded that the development of infrastructure formations of the food system will contribute to the creation of qualitatively new relations between the production links of the system, the unification of their efforts to solve economic problems, and the improvement of the well-being of the population of rural areas. Solving the problems of the development of the infrastructure of the food system is possible only under the condition of coordination of joint actions of state institutions through the development and effective implementation of the State Target Program for the Development of Service Cooperation of the Food System of Ukraine. Its adoption should be based on the following positions: broad propaganda in the mass media of food system cooperation as one of the types of employment for different socio-age groups of the population; formation of a regional strategy for the development of food system cooperation, in particular service cooperation; development of the institute of advisory and consulting services regarding the opening and basic principles of the functioning of service cooperatives of the production link of the food system; involvement of higher educational institutions in the training of specialists in the creation and development of service cooperatives of the production link of the food system.

Keywords: food system, infrastructure facilities, food products, institutional order, market infrastructure, social infrastructure, investments.

Постановка проблеми. Руйнація сучасного бізнес-середовища продовольчої системи зумовили подорожчання енергоносіїв,

добрив та в свою чергу продуктів харчування на національному продовольчому ринку. В цих умовах розвитку продовольчої системи

потребується державної підтримки у відродженні її інфраструктурної складової та забезпеченні достатності продовольчої продукції, що має стати першочерговими для держави в післявоєнний період. Важливість цієї підтримки обумовлена і проблемами освоєння нового економічного середовища в умовах євроінтеграційних процесів, куди має постачатися не сировина, а продовольча продукція з високим коефіцієнтом доданої вартості. Враховуючи актуальність теми, сучасні процеси нового економічного середовища і механізми впливу на ефективне функціонування продовольчої системи потребують подальшого вивчення та дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання інфраструктурного забезпечення агропродовольчого виробництва розглядали у своїх дослідженнях вітчизняні вчені, такі, як В. Дем'янчук, В. Івченко, І. Іртищева [4], Г. Калетник [3], І. Кириленко [6], формування інфраструктури продовольчої безпеки Г. Пчелянська [9], інфраструктури сільських територій на основі державно-підприємницького партнерства П. Юхименко [2] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Поміж існуючих наукових досліджень з даної проблематики недостатнім є дослідження науково-методичних, організаційних засад розбудови та функціонування інфраструктури продовольчої системи в новому економічному середовищі, що потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення впливу інфраструктурних об'єктів на ефективність функціонування продовольчої системи, розкриття інститутів формування продовольчої інфраструктури. Завдання дослідження – систематизувати основні напрями відродження інфраструктурних об'єктів продовольчої системи та визначення напрямів державної політики її формування.

В процесі аналізу було використано загальнонаукові прийоми досліджень та специфічні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах економічної науки.

Виклад основного матеріалу дослідження. За висловом дослідників, в сучасній економічній системі інфраструктура є парасольковою сферою, додатковим соціальним капіталом для багатьох видів діяльності [14, с. 32]. Науковці її розглядають як додатковий соціальний капітал і характеризують чотири умови:

– по-перше, в сучасному ринковому середовищі її послуги мають сприяти економічній діяльності виробничих ланок продовольчої системи;

– по-друге, послуги інфраструктури продовольчої системи в сучасному економічному середовищі є загальнодоступними в результаті економічних зовнішніх впливів та глобалізації економіки;

– по-третє, ці послуги не можуть бути імпортовані, їх спрямування сприяти зростанню доданої вартості отриманого продукту;

– по-четверте, інвестиції в інфраструктуру, як правило, неподільні або суцільні.

Для забезпечення ефективності продовольчої системи держави в умовах існуючих невизначеностей, на думку окремих дослідників, доцільно інвестувати в створення великих промислових агровиробництв з їх інфраструктурними об'єктами, які сфокусовані на технічні та зернові культури, що дасть можливість далі використовувати як паливо та корм для тваринництва. Загальний напрямок виробництва продовольчих товарів у системі повинен зосередитися на сталих та кліматично дружніх рішеннях, а саме надання переваг агроекологічним практикам: точному землеробству, використанню сівозмін та біологічно різноманітного полікультурного підходу у рослинництві; дрібномасштабному тваринництву з високими стандартами добробуту тварин [1] (табл. 1).

Пропоновані нами заходи щодо розвитку виробничої інфраструктури продовольчої системи, як однієї із найважливіших і необхідних ланок її функціонування, спрямовані на забезпечення безперервності і безперебійності функціонування усього продовольчого комплексу в усіх його сферах і ланках. Ця основна ланка має складну архітектоніку для успішного виконання своєї функції і реалізується у таких видах економічної діяльності як заготівля, збереження, транспортування, пакування, ремонтно-технічне забезпечення, агрохімічне й ветеринарно-санітарне обслуговування. Вона включає таку систему матеріально-технічного обслуговування (електро-, газо-, водо-постачання); систему матеріально-технічного постачання і заготівель сільськогосподарської продукції, елеваторне, холодильне та складське господарство; систему доведення продукції до споживача; транспорт і зв'язок з обслуговування виробничих потреб усіх ланок продовольчого комплексу [11, с. 437]. Проте, скористатися послугами цієї інфраструктури (елеваторів, зерно- та

Таблиця 1

Заходи орієнтовані на забезпечення виробничих інфраструктурних об'єктів продовольчої системи

Пропоновані заходи	Очікувані результати
Відновлення зруйнованих та модернізація уцілілих виробничих ланок: птахофабрик, тваринницьких ферм, цукрових та спиртових заводів з використанням інноваційних зелених технологій з метою створення виробництв альтернативних джерел енергії.	<ol style="list-style-type: none"> Здешевлення виробництва продовольчої продукції на основі подолання високої витратної енергетичної залежності за рахунок виробництва біогазу та біоетанолу. За рахунок інноваційних зелених технологій досягнення зниження собівартості продукції та кінцевої ціни на продовольчі товари. Створення матеріальної основи переходу на органічне виробництво шляхом забезпечення с/г органічними добривами (дигестатом) за помірними цінами.
Проводити політику матеріальної підтримки для становлення та розвитку малих тваринницьких підприємств та ОСГ які утримують 2-х та більше голів ВРХ, свиней.	<ol style="list-style-type: none"> Забезпечення внутрішнього ринку високоякісною молочною сировиною з можливістю подальшого її експорту надлишків та відродження тваринництва. Забезпечення матеріальної виробничої бази для переробних підприємств м'ясної та молочної галузей.
Стимулювати через дотування, пільгового оподаткування фермерських господарств орієнтованих на виробництво органічної продукції.	<ol style="list-style-type: none"> Досягнення зростання конкурентоспроможності на європейському ринку через покращення якості продукції. Відродження матеріального та соціального потенціалу сільських територій.
Створення умов економічної зацікавленості нарощування потенціалу та зменшення експорту пшениці твердих сортів (дотування, державне страхування, пільгове оподаткування, державну закупівлю тощо)	<ol style="list-style-type: none"> Забезпечення сировинною продукцією переробних підприємств та уникнення ситуації з дефіцитом цієї сировини для хлібопекарської галузі. Зменшення ризиків та мінімізація сезонних коливань цін на зерно 1–2 класу.
Компенсація відсотків за кредитами на будівництво борошномельних комплексів, міні-бойней, сироварень, олійних та круп'яних виробництв малої потужності фермерським господарствам	<ol style="list-style-type: none"> Стабілізація ринку продовольчих товарів та зменшення цін на продовольство в сільській місцевості. Соціальний ефект через створення додаткових робочих місць в сільській місцевості.

Джерело: сформовано автором

овочесховищ) та реалізовувати продукцію за кращої ринкової кон'юнктури більшість виробників с/г продукції не мають фінансової змоги, оскільки змушені продавати продукцію "з поля", щоб розрахуватися за поточними зобов'язаннями.

Підтримуємо думку дослідників [9], що така складність архітекtonіки продовольчої системи вимагає розбудови інфраструктури через проектування на трьох рівнях, які є взаємозалежними: перший рівень – інфраструктура найважливішої виробничої ланки – сільського господарства (виробництво с/г продукції є основою продовольчого забезпечення); другий рівень – інфраструктура багатofункціонального агропродовольчого комплексу для

підвищення ефективності, конкурентоспроможності усіх ланок системи, (забезпечують як виробництво сільськогосподарської продукції, так і її переробку, а саме – виготовлення продовольчих товарів) [10]; третій рівень – інфраструктура формування продовольчої безпеки держави (стратегічних продовольчих запасів).

У будь-якій системі успішна ринкова її орієнтація передбачає синтез чотирьох основних складових підприємництва – продукту, людей, фінансів, середовища. Тому ефективно функціонування продовольчої системи неможливе без розбудови його виробничої інфраструктури, яка доповнюється соціальною та ринковою. Візьмемо для прикладу соціальну інфраструктуру, зв'язок якої з виробництвом в

новому економічному середовищі характеризується двоїстістю. З одного боку, саме ефективний розвиток матеріального виробництва системи, а також обсяги фінансових вкладень в нього визначають напрями розвитку тієї ж соціальної інфраструктури. З іншого боку, ритмічність ефективного виробництва виробничих ланок системи залежить від рівня розвитку соціальної інфраструктури, особливо щодо організації виробництва у сільській місцевості.

Соціальна інфраструктура продовольчої системи складається із інститутів формування людського капіталу, наукових розробок та охорони навколишнього середовища; соціальні складові забезпечення життєдіяльності працівників; роздрібна торгівля і установи громадського харчування; громадський транспорт, зв'язок; інформаційна служба; служба охорони і техніки безпеки праці. Їх функціонування спрямоване на відтворення робочої сили, покращення умов діяльності працівників та задоволення їх особистих і професійних потреб. В умова постіндустріального розвитку та активного впровадження інноваційних зелених технологій особливо важливими є освітньо-консультаційний інститут інфраструктури, оскільки саме його елементи, такі як навчальні та наукові заклади та установи, фірми агроконсалтингу тощо не лише здійснюють підготовку фахівців для ланок продовольчого комплексу, але й беруть активну участь у нових наукових розробках та вдосконалення технологічних процесів у виробництві продовольчої продукції. Саме вони мають створити таке бізнес-середовище для прискореної інтеграції науки та освіти, поширення інновацій, доступу виробників продовольчої та сільськогосподарської продукції до досягнень науково-технічного прогресу. Під її впливом відбувається формування іміджу території, а це має безпосередній вплив на інвестиційну його привабливість та подальший соціально-економічний стан галузей агропромислового комплексу, як важливої ланки системи [11].

Ринкова інфраструктура продовольчої системи, яка представлена системою інституцій ринкової інфраструктури: товарні біржі, аукціони, виставки, ярмарки, агроторгові дома, консигнаційні фірми, оптові ринки сільськогосподарської продукції, основним завданням яких є забезпечення доступу виробників агропродовольчої продукції до організованого ринку, що здатний забезпечити кращі умови для її реалізації. Для їх ефективного функціонування вкрай необхідними є інфраструк-

турні проекти щодо формування елементів організованого аграрного ринку – кооперативних каналів збуту, оптової торгівлі, інститутів інформаційного забезпечення учасників товарообмінних процесів (моніторинг попиту і пропозиції, цін і т.п.) [13]. Важливість функціонування зазначених елементів в тому, що вони дозволяють виробничим ланкам продовольчої системи підвищувати фінансові результати від виробничої та комерційної діяльності, а таким чином, створювати для них можливості для економічного зростання. Своєю чергою, економічне зростання виробничої ланки системи матиме наслідком поліпшення забезпечення національного ринку продовольчими продуктами та підвищення життєвого рівня населення, особливо на сільських територіях. В умовах руйнації економічного середовища організаційно-ринкові елементи продовольчої інфраструктури в Україні недостатньо сформовані, їхня діяльність забюрократизована і неефективна, тому виробники продовольчих товарів, через високі організаційні витрати, не зацікавлені у співпраці з ними. В цих умовах важлива роль державних інституцій їх законотворча та регулятивна діяльність, формування правових контурів правил гри на агропродовольчому ринку, регулювання та контроль якості та безпечності харчових продуктів, охорона навколишнього середовища тощо.

Отже, інфраструктура продовольчої системи це досить складна архітектоніка інститутів, яка включає підприємства та організації для обслуговування усіх сфер та ланок продовольчого комплексу (табл. 2).

Як видно із табл. 2 інфраструктура продовольчої системи – це надзвичайно складна архітектоніка інститутів впливу на її ефективну діяльність. Зокрема, якщо взяти виділені нами інститути, то її ефективність виражається в збільшенні виробництва продовольчої продукції, збереженні її якості і усуненні втрат продукції в усіх ланках її виробництва в продовольчій системі. Так, вона є найважливішою у забезпеченні економічної складової продовольчої системи, проте ми не можемо заперечувати ефективність її функціонування з тісним взаємозв'язком із соціальною, яка суттєво впливає на підвищення продуктивності праці і рівня життя його працівників. Як видно із табл. 1 інфраструктурні складові мають свої напрями забезпечення успішного функціонування продовольчої системи, вони обумовлені складністю функціонування самої економічної системи та рівнем

Таблиця 2

Інститути формування інфраструктури продовольчої системи

Інститути	Структурні складові	Функції забезпечення успішної життєдіяльності продовольчої системи
Фінансово-кредитний	Банки та кредитні спілки Страхові компанії Фондові біржі Інвестиційні фонди Аудиторські фірми	- Забезпечення позичковим капіталом суб'єктів виробничої та збутової ланки системи; - страхування ризиків виробничої та комерційної діяльності бізнес-структур системи; - надання фінансових послуг суб'єктам підприємницької діяльності системи; - залучення додаткового капіталу у виробничі ланки системи; - надання аудиторських послуг суб'єктам підприємницької діяльності системи;
Організаційно-ринковий	Товарні біржі Національні та міжнародні виставки Ярмарки, оптові ринки, аукціони, торгові дома	- формування інституцій забезпечення доступу виробничої ланки до організованого ринку; - забезпечення ринкового ціноутворення на виготовлену продовольчу продукцію; - ринкове спрямування напрямку виробництва продовольства через попит; - інформаційне забезпечення партнерів та споживачів продовольства про вироблені товари, їх якість та ціну; - забезпечення інформаційної складової даних кон'юнктури для стратегічного плануванні виробництва продовольчих товарів; - посередництво у збуті продовольчої продукції;
Виробничо-технічний	Зернохосовища, елеватори, склади, холодильне господарство Об'єкти іригаційної, агрохімічної системи Об'єднання виробників	- забезпечення більш високого рівня продуктивності праці; - забезпечення ефективності виробництва продовольства; - зберігання харчової продукції, формування стратегічних запасів; - підвищення рівня життєдіяльності та якості продовольчої продукції; - лобювання інтересів та захист прав виробників продовольчої продукції;
Освітньо-консультаційний	Виставки, спеціалізовані конференції, круглі столи тощо Навчальні та наукові установи Консалтингові фірми	- формування людського капіталу для успішного функціонуванні продовольчого комплексу; - забезпечення інноваційної техніко-технологічної складової для виробників усіх ланок системи; - формування інформаційної бази інновацій для виробничих ланок системи; - надання виробникам продовольства інформаційно-консультаційних послуг;
Державно-правовий (інституціональний)	Центральні та місцеві інститути державної влади Державні підприємства в системі та організації	- формування інституціонального порядку функціонування продовольчої системи; - формування економічних механізмів регулювання в системі; - залучення додаткових фінансів в організацію виробництва продовольчої продукції (ПАТ "Аграрний фонд", ПАТ "ДПЗКУ"); - природоохоронна діяльність;
Транспортно-логістичний	Структура підприємств надання усіх видів послуг перевезень Обслуговуючі кооперативи	- здійснення перевезення та транспортування продукції продовольчого комплексу; - експедиційні (транспортні) послуги; - логістичні послуги.

Джерело: сформовано автором

її розвитку. А сучасна динамічна економіка вимагає наявності потужних виробничих і торгово-складських комплексів, інформаційно-комерційних мереж, високоефективних засобів фінансово-кредитних розрахунків тощо, що власне потребує і продовольча система. Тут проглядається взаємозв'язок рівня розвитку економічної системи з рівнем розвитку інфраструктурних складових продовольчої системи та їх ефективності впливу на результати функціонування. Наприклад, якщо взяти сучасний етап розвитку продовольчої інфраструктури, то на його розвиток в сучасних умовах безпосередньо впливає низький рівень культури ринкових відносин, великі транспортні витрати, відсутність надійної й повної інформаційної складової про функціонування продовольчого ринку, недостатній розвиток тарно-пакувальної бази, різке скорочення обсягу й асортименту виробничо-технологічних і транспортно-експедиторських послуг. Цей перелік можна розширювати, що тут також важливим є раціональне розташування по регіонам торговельних посередників і складських господарств, формування оптимальної структури посередників, складського, транспортного й інформаційного обслуговування товарного обігу, якості рекламного забезпечення тощо. Кожний із вказаних елементів у сукупності і забезпечує ефективне функціонування продовольчої системи, так чи інакше впливає на конкурентоспроможність окремих її ланок. На сьогодні ми можемо констатувати про те що в сукупності стан інфраструктури продовольчого ринку не відповідає вимогам створення ефективної конкурентоспроможної продовольчої системи загалом. Нині це значною мірою пояснюється руйнацією бізнес-середовища продовольчої системи, як наслідок військової російської агресії, а також кризовими явищами в економіці в цілому.

В період відбудови вітчизняного економічного середовища важливо врахувати, що інфраструктура продовольчого комплексу має формуватися з відновлення сукупності підприємств, що узагальнюють виробничі, економічні, соціальні відносини і діють із врахуванням інтересів всіх господарюючих суб'єктів системи. Наявність досконалої виробничої інфраструктури продовольчої системи суттєво впливає на економічні показники діяльності її господарюючих суб'єктів. За умов інтенсифікації виробництва у сфері його технічного обслуговування зайнято 45-50% загальної кількості персоналу основних ланок системи

[8, с. 85]. Ускладнення технічного оснащення та цифровізація виробництва зумовлюється не тільки великими обсягами робіт із технічного їх обслуговування, а й багато допоміжних та обслуговуючих операцій, які дуже складно механізувати.

В умовах Індустрії 4.0 та 5.0 зростання ролі та значення розвиненої виробничої інфраструктури пояснюється тим, що:

- високий рівень складної сучасної механізації та автоматизації виробничих процесів усіх ланок системи значно збільшує обсяги і складність робіт з її обслуговування, налагодження та ремонту, що потребує розширення номенклатури інструменту та пристосувань;
- активне впровадження інноваційних зелених технологій та інтенсифікація технологічних режимів роботи специфічного устаткування значно підвищує вимоги до якості та збільшує потребу в різних видах енергії;
- значне ускладнення технічного забезпечення виробничих процесів на інноваційній технології і поглиблення внутрішньовиробничих зв'язків між ланками системи збільшують обсяги робіт із транспортування вантажів;
- навантаження на цифрові комунікаційні мережі, які забезпечують взаємозв'язок і злагоджену діяльність ланок системи і природоохоронні споруди постійно зростають.

Забезпечення високого рівня функціонування продовольчої системи потребує також вирішення і соціальних проблем шляхом створення комфортного соціального середовища, що особливо це актуально для виробничої ланки яка тісно пов'язана із сільською місцевістю. У великій мірі ефективність прояву людського капіталу потребує сприятливого психологічного клімату для реалізації особистості у трудовому колективі її соціальну мотивацію праці через формування активно функціонуючої соціальної інфраструктури. У комплексі інфраструктурні складові безпосередньо впливають на рівень продуктивності праці та кінцевих результатів функціонування продовольчої системи її основних ланок. Для формування людського капіталу системи та повного прояву особистості у своїй діяльності необхідне поліпшення умов праці та охорони здоров'я, побуту працівників її членів сімей, соціально-культурного обслуговування.

Для забезпечення соціальних потреб працівників продовольчої системи потребуються певні матеріальні витрати її бізнес-структур і підприємств для створення певних підрозділів соціальної інфраструктури, яка займає далеко не останнє місце серед факторів

успішності та популярності виробничих структур системи, адже вона формує імідж роботодавця на ринку праці. Її створення необхідне і для покращення умов праці та побудови злагодженої системи елементів, котрі забезпечуватимуть надання працівникам можливостей для особистісного розвитку та задовольнятимуть їхні потреби. До її складу можуть входити сукупність матеріальних об'єктів, з якими взаємодіє соціальний суб'єкт з метою одержання послуг, які створюють умови для раціональної організації всіх його основних видів діяльності [5, с. 204]. Для продовольчої системи це є проблемою, так як більша частина її виробничих ланок пов'язана із сільськими громадами. В числі 1400 громад понад одна тисяча їх фінансово неспроможна, а у близько 900 громад з них не вистачає коштів навіть покрити свої поточні видатки [7]. Результат функціонування інфраструктури продовольчої системи в цілому обумовлений спеціалізацією інфраструктурних систем. В загальній архітектоніці системи розподіл праці між суб'єктами, що виконують виробничу функцію галузей дає синергетичний ефект. Як наслідок такого розподілу і організація сумісної кооперації праці значно поглиблюється спеціалізація виробництва продовольчих товарів, що приводить до значного скорочення виробничих витрат і реалізації продукції. У загальних економічних намаганнях кінцевим сукупним результатом інфраструктури системи є максимальне скорочення витрат суспільного відтворення, підвищення якості продовольчої продукції і послуг. Тому основною функцією інфраструктури продовольчої системи є створення загальних умов для високоефективного відтворення.

Основні ланки інфраструктури продовольчої системи, що узагальнює сфери забезпечення виробництва й обігу продовольчої продукції в єдине ціле, забезпечує прискорення оборотності її матеріальних, фінансових, інформаційних ресурсів відображено на рис. 1.

В процесі функціонування продовольчої системи формування, відтворення й розвиток виробничих та інфраструктурних об'єктів здійснюються в процесі капітального будівництва. Зрозуміло, що створення об'єктів інфраструктури та забезпечення ефективного їх функціонування у продовольчій системі необхідний істотний обсяг інвестицій. Радикальні структурні зміни у виробничих ланках продовольчої системи робить значну частину інфраструктури товарного ринку просто не функціональною, що вимагає додаткових

інвестиційних вливань в інфраструктуру для подолання кризових явищ.

В цих динамічних економічних умовах потребується чітке розмежування функції якісно різних але необхідних елементів інфраструктури продовольчого ринку з одночасним їх узгодженням та синергією. У цій загальній інфраструктурній архітектоніці продовольчої системи фінансово-кредитна складова вимагає нормалізації та стабілізації своєї діяльності. Налагодження оптимальних, економічно обґрунтованих схем співробітництва економічних контрагентів системи на продовольчому ринку є необхідною з точки зору задоволення інтересів усіх ланок системи: виробників, посередницьких структур, кінцевого споживача. Система інфраструктури багатогранна і потребує вирішення проблеми забезпечення переходу до «зеленої економіки» і паливно-енергетичної ланки, як важливої складової в обслуговуванні функціонування продовольчого ринку. Тут важливими є і інституціональні складові та принципи міцності держави, що має забезпечити високий рівень добросовісної конкуренції на ринку продовольчих товарів, а також ефективний захист прав власників нематеріальних активів виробничих ланок системи з точки зору недопущення виробництва контрафактної продукції. Важливість цього аспекту обумовлена зростанням вимог споживачів до якісних показників товару на продовольчому ринку, що є одним з ключових моментів для забезпечення укладання ефективних угод.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що інфраструктура продовольчої системи в сучасному ринковому економічному середовищі України – це складна економічна система, що базується на функціонуванні суб'єктів інфраструктури с/г та продовольчого комплексів. Її особливістю є те, що вона, на відміну від продовольчого комплексу, є відкритою ринковою системою, яка вбудована у сучасні динамічні світогосподарські зв'язки, в якій крім виробничих ланок продовольчої продукції наявні світова торгівля, обмін інформацією та інноваційними технологіями, пов'язаних з аграрними бізнес-структурами, виробнича й ринкова інфраструктура, соціальні інститути формування людського капіталу, міжнародні інститути й організації, що регулюють світове виробництво та споживання продовольства.

Для удосконалення функціонування та розвитку формування інфраструктури продо-

Рис. 1. Складові інфраструктури продовольчої системи

Джерело: сформовано автором

вольчої системи в післявоєнний період слід врахувати:

- створення досконалого стимулюючого інституційного порядку розвитку інфраструктури продовольчої системи через адаптацію та зміну вітчизняного законодавства у напрямку приведення його у відповідність із світовими стандартами якості продовольчих товарів та безпечності продуктів харчування;
- забезпечити розбудову інфраструктурних об'єктів організованого оптового ринку, особливо органічної продовольчої продукції;
- сформувати інституційний порядок державної підтримки виробників органічної

продовольчої продукції через функціонування системи пільгового оподаткування, державного кредитування та інших інструментів;

- на основі державно-приватного партнерства розвивати будівництво, здійснювати реконструкції та діяльності елементів виробничо-технічної інфраструктури з метою забезпечення доступності їхніх послуг для всіх виробників продовольчої продукції;

Перспективами подальшого дослідження можуть бути проблеми, які пов'язані із формуванням ефективної інфраструктури сільських територій на основі розвитку кооперації та активного залучення приватного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Березюк С. В., Гонтарук Я. В., Ясінська Б. О. Забезпечення продовольчої безпеки держави в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2133/2062> (дата звернення: 20.03.2025)
2. Державно-підприємницьке партнерство у створенні інфраструктури сільських територій / П. І. Юхименко та ін. Біла Церква. БНАУ. 2020. 225 с.
3. Іртищева І. О. Розвиток кредитних відносин підприємств агропродовольчої сфери. *Бізнес-навігатор*: Науково-виробничий журнал. 2012. № 1(27). С. 161–166. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2012/27_2012/27_2012.pdf (дата звернення: 23.03.2025)
4. Інститути інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: регіональний аспект: монографія. Калетнік Г. М. та ін. Вінниця : ТОВ “Фірма “Планер”, 2012. 324 с.
5. Кінаш І. П. Суть та зміст поняття «соціальна інфраструктура». *Вісник Хмельницького національного університету* 2012, № 2, Т. 1. С. 201–204. С. 204. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/202-204.pdf (дата звернення: 18.03.2025)
6. Кириленко І. Г. Капіталізація земельних ресурсів в умовах розвитку і трансформації земельних відносин в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 22. С. 7–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnr_2017_12_3 (дата звернення: 26.03.2025)
7. Мінрегіон планує за три роки відновити основні об'єкти соціальної інфраструктури. Децентралізація. 26 лютого 2025. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13758> (дата звернення: 28.03.2025)
8. Прохорова В. В. Д13 Організація виробництва : навч. посібник / В. В. Прохорова, О. Ю. Давидова. Х. : Вид-во Іванченка І. С., 2018. 275 с. С. 85. URL: <https://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/Organizaciya-virobnictva-Prohorov-V.-V..pdf> (дата звернення: 28.03.2025)
9. Пчелянська Г. О. Формування інфраструктури продовольчої безпеки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2018, № 4. С. 68–80. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/1wpYjk3JjXW9sEmj98Gi.pdf> (дата звернення: 29.03.2025)
10. Стойко Т. В. Методологія дослідження інфраструктури агропродовольчої сфери в контексті сталого розвитку. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19. Вип. 3 (1). С. 246–249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_3%281%29_55 (дата звернення: 18.03.2025)
11. Талавира М., Косач І. Сучасні аспекти розвитку інфраструктури сільських територій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. № 2 (30), 2022. С. 85–92. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271174/267037> (дата звернення: 29.03.2025)
12. Ужва В. М. Інфраструктура як фактор підвищення конкурентоспроможності регіональних продовольчих комплексів. *Економіка і суспільство*. Вип. 2. 2016. С. 436–440. С. 437. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/78.pdf (дата звернення: 28.03.2025)
13. Шпикуляк О. Г. Інституції та механізми регулювання аграрного ринку: Теоретико-практична оцінка функціонування. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 2. С. 46–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnr_2016_2_6 (дата звернення: 29.03.2025)
14. Satish P. Rural Infrastructure and Growth: An Overview. *Indian journal of agricultural economics*. Vol. 62, No.1, Jan.-March 2007. P. 32–51. P. 32. URL: <https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/204501/2/04-Keynote%20Paper-Satish.pdf> (дата звернення: 2.04.2025)

REFERENCES:

1. Berezyuk S. V., Hontaruk YA. V., Yasins'ka B. O. (2023). Zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky derzhavy v umovakh voyennoho stanu. [Ensuring food security of the state under martial law]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. Vypusk 47. (accessed March 20, 2025)(in Ukrainian)
2. Derzhavno-pidpryyemnyts'ke partnerstvo u stvorenni infrastruktury sil'skykh terytoriy [State-business partnership in creating infrastructure in rural areas]. (2020). / P.I. Yukhymenko ta in. Bila Tserkva. BNAU. 225 s. (in Ukrainian)
3. Irtysheva I.O. (2012). Rozvytok kredytnykh vidnosyn pidpryyemstv ahroprodovol'choyi sfery. [Development of credit relations of agro-food enterprises]. *Biznes-navihator: Naukovo-vyrobnychyy zhurnal*. № 1(27). S. 161–166. (accessed March 23, 2025) (in Ukrainian)
4. Instytuty infrastruktury ta tsinoutvorennya u rozvytku ahrarnoho rynku: rehional'nyy aspekt [Infrastructure and pricing institutions in the development of the agricultural market: regional aspect]: monohrafiya. (2012). Kaletnik H.M. ta in. Vinnytsya : TOV “Firma “Planer”, 324 s. (in Ukrainian)

5. Kinash I. P. (2012). Sut' ta zmist ponyattya «sotsial'na infrastruktura» [The essence and content of the concept of "social infrastructure"]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. № 2, T. 1. S. 201–204. (accessed in March 18, 2025) (in Ukrainian)
6. Kyrylenko I. H. (2017). Kapitalizatsiya zemel'nykh resursiv v umovakh rozvytku i transformatsiyi zemel'nykh vidnosyn v Ukrayini [Capitalization of land resources in the context of development and transformation of land relations in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky*. № 22. S. 7–20. (accessed in March 26, 2025) (in Ukrainian)
7. Minrehion planuye za try roky vidnovyty osnovni ob'yekty sotsial'noyi infrastruktury [The Ministry of Regional Development plans to restore the main objects of social infrastructure in three years]. (2025). Detsentralizatsiya. 26 lyutoho. (accessed in March 28, 2025) (in Ukrainian)
8. Prokhorova V. V., Davydova O. YU. (2018). Orhanizatsiya vyrobnytstva [Organization of production]: navch. Posibnyk. KH. : Vyd-vo Ivanchenka I. S., 275 s. (accessed in March 28, 2025) (in Ukrainian)
9. Pchelyans'ka H. O. (2018) Formuvannya infrastruktury prodovol'choyi bezpeky [Formation of food security infrastructure]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannya nauky i praktyky*, № 4. S. 68–80. (accessed in March 29, 2025) (in Ukrainian)
10. Stroyko T. V. (2014). Metodolohiya doslidzhennya infrastruktury ahroprodovol'choyi sfery v konteksti staloho rozvytku [Methodology of research of agro-food infrastructure in the context of sustainable development]. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Ekonomika*. T. 19, Vyp. 3(1). S. 246-249. (accessed in March 18, 2025) (in Ukrainian)
11. Talavyrya M., Kosach I. (2022). Suchasni aspekty rozvytku infrastruktury sil'skykh terytoriy [Modern aspects of rural infrastructure development]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*. № 2 (30) (accessed in March 29, 2025) (in Ukrainian)
12. Uzhva V. M. (2016) Infrastruktura yak faktor pidvyshchennya konkurentospromozhnosti rehional'nykh prodovol'chykh kompleksiv [Infrastructure as a factor of increasing the competitiveness of regional food complexes]. *Ekonomika i suspil'stvo*. Vyp. 2. S. 436–440. (accessed in March 28, 2025) (in Ukrainian)
13. Shpykulyak O. H. (2016). Instytutsiyni problemy ekonomiky, finansiv, menedzhmentu ta prava [Institutional problems of economics, finance, management and law]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: Aktual'ni pytannya nauky i praktyky*. № 2. S. 46–59. (accessed in March 29, 2025) (in Ukrainian)
14. Satish P. (2007). Rural Infrastructure and Growth: An Overview. *Indian journal of agricultural economics*. Vol. 62, No. 1, Jan.-March. P. 32–51. (accessed in April 2, 2025)